

OMGANGSPROTOCOL

Samen groeien!

1. MISSIE

'Samen groeien'

Wij willen voor onze kinderen, van baby tot brugklasser, een zo stevig mogelijke basis creëren die hen wereldwijs en vol zelfvertrouwen aan het vervolgonderwijs laat beginnen. We zetten ons in voor gelijke ontwikkelkansen voor ieder kind. De samenwerking met ouders/verzorgers is hierbij onmisbaar.

Waarden van ons kindcentrum die voor ons belangrijk zijn om onze missie uit te voeren:

- Veiligheid
- Verbinding
- Respect
- Kennis
- Verantwoordelijkheid
- Groei

INHOUDSOPGAVE

Omgangsprotocol

1. MISSIE

2. PEDAGOGISCH KLIMAAT

3. OUDERCONTACT

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

4.1 Preventieniveau 1

4.2 Preventieniveau 2

4.3 Preventieniveau 3

> Bijlagen

- 1: Sociale veiligheid: rollen binnen Willem Wiese
- 2: Fysiek ingrijpen
- 3: Pestprotocol
- 4: 25 strategieën voor proactief handelen
- 5: Realiseren goed leerlinggedrag
- 6: Onderwijsbehoeften van de groep en groepsvorming
- 7: Time in- Time out
- 8: Gele kaarten Teach technieken
- 9: Edi-lesfasen en -technieken
- 10: checklist klasenorganisatie

1

2

4

4

5

6

9

12

14

15

16

17

18

19-20

21

22

23

24

2. PEDAGOGISCH KLIMAAT

Wij dragen bij aan de ontwikkeling van de kinderen tot zelfstandige, verantwoordelijke, sociale, weerbare en positief kritisch denkende wereldburgers. Kindcentrum Willem Wiese hecht er waarde aan dat kinderen hun capaciteiten en kwaliteiten benutten.

Een veilig pedagogisch klimaat is een voorwaarde om goed te kunnen leren. Het zorgt ervoor dat kinderen zich prettig en veilig voelen op Willem Wiese. Een greep uit de elementen die wij toepassen die bijdragen aan het veilige pedagogische klimaat zijn:

- Iedereen voelt zich gezien en heeft het idee serieus te worden genomen.
- We gaan uit van elkaars goede bedoelingen. **uit stukje respect**
- Kinderen voelen zich veilig.
- Er is een goede werksfeer in klassen.
- Er wordt door het kindcentrum geïnvesteerd in groepsdynamiek ("Gouden weken").
- De professional straalt plezier uit en is enthousiast.
- **Er zijn vaste regels en structuur en dat leidt tot voorspelbaarheid en rust.**
- De **leerkracht** belooft gewenst gedrag en corrigeert ongewenst gedrag.
- Onenigheid hoort erbij. Dit zijn leermomenten om te kunnen omgaan met de behoeftes van onszelf en die van een ander. We leren onze eigen en elkaars grenzen kennen.
- De leerkracht heeft duidelijke en hoge verwachtingen van kinderen, t.a.v. leren en gedrag.

3. OUDER CONTACT

In het belang van onze kinderen streven wij naar een open en wederzijds respectvolle relatie met de ouders/verzorgers van onze kinderen.

Elke dinsdag is er een ouderbijeenkomst en elke donderdag een vaderbijeenkomst met de ouderbegeleider en/of brugfunctionaris.

Ouders/verzorgers zijn in groep 1 t/m 8 welkom om tussen 14:00 en 14:15 uur een kijkje te nemen in de klas. In de kleutergroepen is er 1x in de 2 weken een inloop van 15 minuten voor ouders/verzorgers. In de peutergroepen is er elke ochtend een inloop van 15 minuten.

Voor groep 1 t/m 8 geldt dat ouders/verzorgers via Kwieb de leerkrachten een absentie, korte mededeling of een verzoek tot een gesprek kunnen sturen.

Drie maal per jaar vinden er voor de groepen 1 t/m 8 gespreksrondes plaats:

Startgesprek, eerste rapportgesprek en tweede rapportgesprek (deze is facultatief). Aan het begin van het schooljaar is er een informatieavond.

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

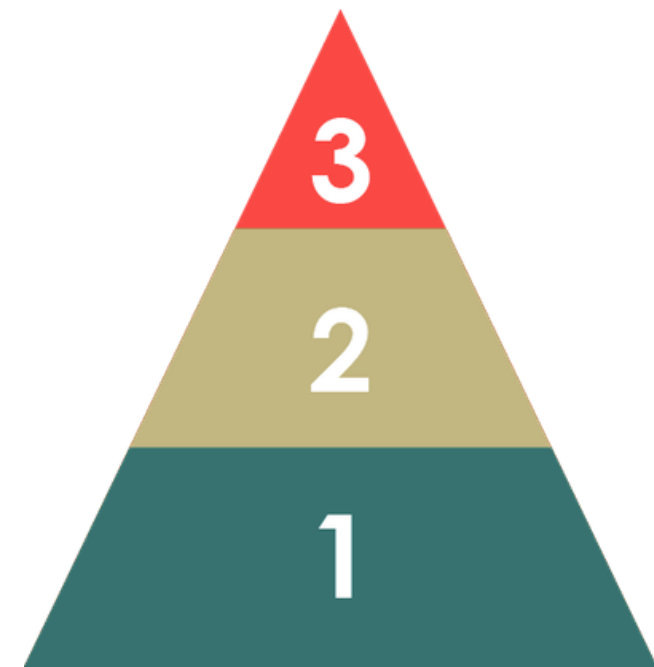
Op Willem Wiese worden dagelijks allerlei maatregelen en aanpakken nagestreefd en uitgevoerd.

Vaak zijn die maatregelen en aanpakken bedoeld voor het hele kindcentrum of een hele groep, soms voor een klein groepje kinderen en in een uitzonderlijk geval voor een individuele kind.

Dit alles is te plaatsen in een zogenaamd model voor gelaagde gedragsaanpak, een aanpak die rekening houdt met verschillen in gedrag.

Het model bestaat uit 3 lagen met bijpassende preventiemaatregelen om het gedrag in het kindcentrum te kaderen.

Preventieniveau 1	De maatregelen op groepsniveau
	Basisaanbod voor iedereen
Preventieniveau 2	De aanpak bij lichte gedragsproblemen
	Doorgaans voor een kleine groep kinderen
Preventieniveau 3	De aanpak bij ernstige gedragsproblemen
	Doorgaans voor een enkele kind

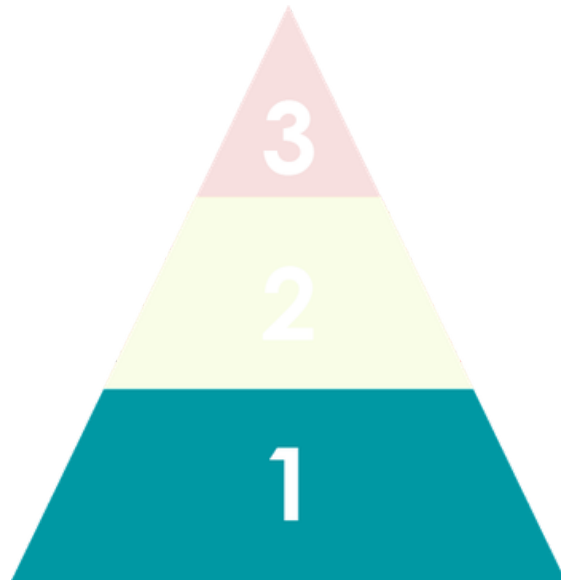

De preventieniveaus worden hierna nader toegelicht.

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

4.1 PREVENTIENIVEAU 1

Preventieniveau 1 van de preventiepiramide:

De leerkracht:

De leerkracht heeft een belangrijke voorbeeldfunctie bij ons op school. We zorgen als leerkracht voor een goede sfeer door kalm, duidelijk en vriendelijk te zijn. Daarnaast investeren wij in de basisbehoeften van ieder kind: relatie, competentie en autonomie. Beginnend bij het welkom heten bij de deur tot het waar mogelijk aanpassen van het lesprogramma naar de competenties van de kinderen en het vergroten van de zelfstandigheid.

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

Wat doen we?	Opmerkingen
GROEPSVORMING	<p>Voor groepsvorming zetten wij, aan het begin van het schooljaar, in op de gouden weken. In deze weken staat het vormen van een positieve groep centraal. Na de fasen van forming, norming en storming volgt de fase van performing, die in feite het hele jaar in stand moet worden gehouden om de positieve groeps sfeer te continueren. Na iedere verandering in de groep of langere onderbreking worden deze fasen weer opnieuw doorlopen en moet daar oog voor zijn in de groep.</p> <p><i>(zie hoofdstuk 4 Groepsplan gedrag 13de druk, Kees van Overveld: onderwijsbehoeften van de groep, bijlage groepsvorming)</i></p> <p>De onderwijsbehoeften van de groep zijn bepalend voor de duur en de inhoud van de fasen van groepsvorming.</p>
TEACH LIKE A CHAMPION + EDI	<p>We zijn op de hoogte van de basistechnieken van Teach like a champion en passen deze toe waar mogelijk. Door het creëren van een omgeving waarin het leren centraal staat en iedereen betrokken is bij het leerproces zorgen we voor zo min mogelijk ruimte voor “ruis”. Door het inzetten van de basistechnieken van Teach like a Champion in combinatie met het EDI-model houden we ‘the flow of instruction’ gaande.</p>
25 STRATEGIEËN VOOR PROACTIEF HANDELEN	<p>De leerkrachten zetten 25 strategieën in t.b.v. een veilig pedagogisch klimaat.</p> <p><i>Zie bijlage: 25 strategieën voor proactief handelen, Kees van Overveld</i></p> <p><i>Strategieën voor proactief handelen Low-level behaviour</i></p>

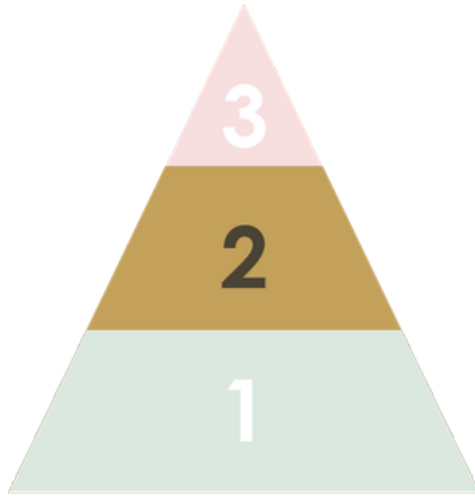
4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

SOCIAAL EMOTIONELE ONTWIKKELING STIMULEREN	<p>We volgen de methode Kwink waarbij in wekelijkse lessen de emotionele en sociale vaardigheden en morele competenties van leerlingen verder worden ontwikkeld.</p> <p>Door middel van onder andere de methode Trefwoord en andere activiteiten rondom burgerschap krijgen de leerlingen oog voor en kennis van elkaars religieuze en culturele achtergrond en worden maatschappelijke thema's besproken.</p> <p>Door beweegwijs ontwikkelen de kinderen hun (samen-) speelvaardigheid.</p>
ONZE GEDRAGSNORMEN WORDEN GEKOPPELD AAN DE WAARDEN VAN ONZE SCHOOL, DIT IS ONS MOREEL KOMPAS.	<p>Tijdens de gouden weken worden er binnen de groepen van ons Kindcentrum gedragsverwachtingen opgesteld aan de hand van onze waarden. Deze waarden zijn met de opgestelde normen zichtbaar in iedere groep op de waardenposter en worden uitgedragen en nageleefd.</p>
ONDERWIJSBEHOEFTE VAN DE GROEP IN BEELD	<ul style="list-style-type: none">• Positieve groepsoverdracht• Eigen interpretatie van de sfeer• Gesprekken met kind en ouders/verzorgers• Iep Hart en Handen• Groepsbesprekingen• Preventiepiramide• Eventueel een sociogram
SOCIALE VEILIGHEID	<p>Zie schoolveiligheidsplan</p>
PREVENTIE VAN PESTEN	<p>Zie bijlage voor pestprotocol</p>
OUDERCONTACT	<p>De maatregelen worden zo nodig met ouders/verzorgers besproken.</p>

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

4.2 PREVENTIENIVEAU 2

Niveau 2 van de preventiepiramide:

Strategieën van de leerkracht en interventies van de kinderen

Toch kan het soms zo zijn dat ondanks het basisaanbod in niveau 1 van de preventiepiramide een kind, groepje kinderen of groep ongewenst gedrag of tekenen van onwelbevinden blijft vertonen. Dan is de eerste stap dat de leerkracht in beeld gaat brengen welke strategie de leerkracht kan volgen.

De strategieën en interventies op niveau 2 zijn kortdurend en worden kort geregistreerd.

(Wat is er uitgevoerd en waarom?) Ouders/verzorgers worden waar nodig hiervan op de hoogte gesteld. Deze strategieën (leerkrachthandelen) en interventies (bij het kind) vallen nog onder lichte maatregelen.

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

Wat doen we?	Opmerkingen
REFLECTEREN OP EIGEN HANDELINGS- REPERTOIRE ORIËNTEREN OP TE VOLGEN STRATEGIEËN	<p><i>(Zie hoofdstuk 12 Groepsplan gedrag 13de druk, Kees van Overveld: Strategieën voor de leraar.)</i></p> <p>Middels dit hoofdstuk kan de leraar zich de vraag stellen: “Valt er nog iets toe te voegen of te verbeteren aan je eigen handelingsrepertoire?”</p> <p>Zo staan er de te volgen stappen bij verstoringen door:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kinderen die niet-taakgericht gedrag vertonen2. Kinderen die niet meewerken en de grens opzoeken3. Kinderen die zich niet aan de regels houden4. Kinderen die geen respect tonen <p>De casus kan daarnaast ook worden ingebracht in de intervisie voor collegiale consultatie. Door effectief leerkrachthandelen kan er al veel ongewenst gedrag verminderen of stoppen.</p>
INTERVENTIE BIJ KINDEREN	<p>Mocht er na of naast de strategie-aanpak van de leerkracht ook behoefte zijn aan een interventie bij het kind/de kinderen, dan wordt er een interventie bepaald aan de hand van hoofdstuk 13 Groepsplan gedrag 13de druk, Kees van Overveld: Interventies voor de leerling.</p> <p>Hier staan interventies beschreven die voldoen aan de voorwaarden:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Continu beschikbaar2. Snel en toegankelijk3. Minimale tijd en inzet van leerkracht nodig4. Vereiste vaardigheden kunnen makkelijk worden aangeleerd5. Maatregelen of interventies vereisen weinig aanpassing6. De interventie is niet te belastend voor de leerling7. De kans op succes is groot.

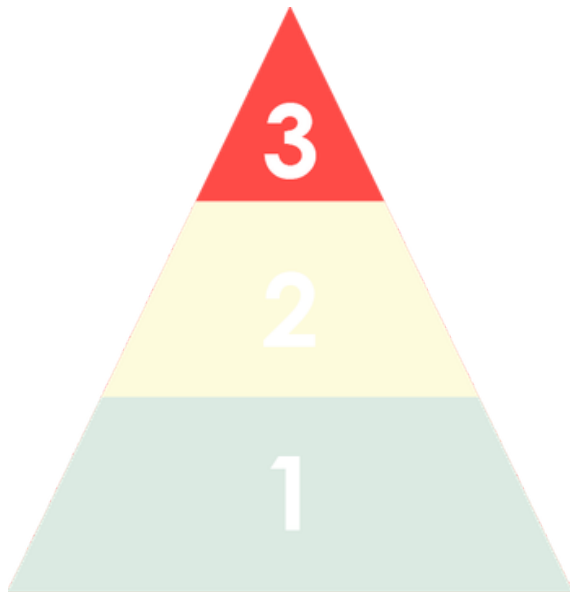
4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

TIME IN/TIME OUT	<p>De term 'time out' heeft verschillende kanten. Het kan ingezet worden ter voorkoming van erger. Dan ligt de controle bij het kind. Wanneer de time-out wordt ingezet als maatregel door de leerkracht dan kan het doel zijn:</p> <ul style="list-style-type: none">> Verwijdering van de negatieve versterker van het gedrag.> Als strafmaatregel bij extreem verbale en fysieke agressie en oppositioneel gedrag. <p>Een time-in is kort (aantal minuten = leeftijd in jaren). <i>(Zie hoofdstuk 12.4, groepsplan gedrag 13de druk, Kees van Overveld: Time out)</i></p> <p>In de bijlage Time-in/time-out worden de verschillende stappen verder toegelicht.</p> <p>Time in-1: Afscherming Time in-2: Uitsluiting Time in 3: Exclusie Time-out 4: Isolatie <i>(Time-out 5: Schorsing/verwijdering van school. Dit valt buiten de preventie niveau 2 en wordt omschreven in het stichtingsbrede protocol van schorsing en verwijdering).</i></p> <p>Voor de kleutergroepen geldt:</p> <p>Tijdens de kring: Time-in 1: afscherming = stoel naar achteren Time-in 2: uitsluiting = naar een andere plek in de groep</p> <p>Tijdens spelen en leren: Time-in 2 uitsluiting = naar een andere plek in de groep. Time-in 1 wordt overgeslagen.</p> <p>Als dit tijdens de kring en tijdens spelen en leren echt niet voldoende is, dan wordt er een time-out ingezet en gaat het kind naar een andere (afgesproken) kleutergroep (aantal minuten = leeftijd in jaren). Er volgt na elke time-out een nagesprek met het kind.</p>
OUDERS/VERZORGERS	<p>Als een kind te maken krijgt met maatregelen passend bij niveau 2 dan worden ouders/verzorgers waar nodig daarvan op de hoogte gesteld. Time-out 4 wordt altijd telefonisch of in een gesprek aan ouders/verzorgers gemeld.</p> <p>In het belang van onze kinderen streven wij naar een open en wederzijds respectvolle relatie met de ouders/verzorgers van onze kinderen. Wanneer, bijvoorbeeld door hoog opgelopen emoties, een gesprek waarin beide partijen respectvol benaderd worden niet mogelijk is, dan zal het gesprek gestaakt worden en later op betere grond plaatsvinden. Eventueel met een derde partij erbij indien dit wenselijk is. De directie wordt van het voorval op de hoogte gebracht.</p>

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

4.3 PREVENTIENIVEAU 3

Niveau 3 van de preventiepiramide:

Strategieën van de leerkracht en interventies van de kinderen

Wanneer de maatregelen van niveau 1 en 2 niet toereikend zijn om ongewenst gedrag te voorkomen of te stoppen, dan belanden we in niveau 3 van de preventiepiramide.

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT IN DRIE PREVENTIENIVEAUS

Wat doen we?	Opmerkingen
STRATEGIEËN VAN DE LEERKRACHT	<p>Kinderen met ernstig probleemgedrag hebben vaak het vertrouwen in volwassenen verloren. Het is daarom van belang om de persoonlijke positieve relatie te versterken en strategieën te gebruiken die geen afbreuk doen aan de relatie.</p> <p><i>(Zie hoofdstuk 17 Groepsplan gedrag 13de druk, Kees van Overveld: Strategieën voor de leraar.)</i></p>
INTERVENTIES BIJ HET KIND	<p>Interventies bij kinderen</p> <p>Op preventie niveau 3 wordt gebruikgemaakt van speciale interventies die probleemgedrag moeten terugdringen.</p> <p><i>(Zie hoofdstuk 18 Groepsplan gedrag 13de druk, Kees van Overveld: interventies voor de leerling.)</i></p>
ONDERSTEUNINGSTEAM (OT)	<p>De casus wordt, zo nodig, ook bij het ondersteuningsteam ingebracht voor consultatie en het in kaart brengen van de ondersteuningsbehoeften. Dit kan ook betekenen dat er externe hulp wordt ingeschakeld.</p>
SCHORSING-VERWIJDERING	<p>Na 3x een time-out binnen een periode van 8 weken (van vakantie tot vakantie) en afhankelijk van de reden van de time-outs: Schorsing/verwijdering van school. Dit valt buiten de preventiepiramide en wordt omschreven in het stichtingsbrede protocol van schorsing en verwijdering.</p>
OUDERS/VERZORGERS	<p>Ouders/verzorgers worden altijd op de hoogte gesteld van de maatregelen.</p> <p>Mocht het contact tussen ouders/verzorgers en de school dermate grensoverschrijdend zijn dat het gevoel van veiligheid weg is, dan kan er een schoolcontactverbod worden opgelegd.</p>

BIJLAGE 1

Sociale Veiligheid-Rollen binnen Willem Wiese

- **Intern contactpersoon:** Astrid Kok
De intern contactpersoon is het eerste aanspreekpunt voor leerlingen, ouders en leerkrachten bij vragen, zorgen of klachten over de sociale veiligheid.
- **Aanspreekpunt pesten:** Astrid Kok
Het aanspreekpunt pesten is het centrale, herkenbare gezicht voor alles wat met pestgedrag te maken heeft.
- **Coördinator anti-pestbeleid:** Jeroen Hoogland
De coördinator anti-pestbeleid is de spin in het web als het gaat om het voorkomen en aanpakken van pestgedrag. Waar het aanspreekpunt zich vooral richt op de directe opvang, kijkt de coördinator ook naar de langere termijn en het beleid van de hele school.
- **Veiligheidscoördinator:** Jeroen Hoogland
De veiligheidscoördinator is verantwoordelijk voor het overzicht, de organisatie en de naleving van het complete veiligheidsbeleid binnen en rondom de school. Waar andere rollen zich vaak specifiek op het sociale aspect richten, omvat deze functie zowel de sociale als de fysieke veiligheid.
- **Aandachtsfunctionaris:** Annemarie Klinkhamer
De aandachtsfunctionaris (vaak specifiek gericht op kindermishandeling en huiselijk geweld) is de specialist en het eerste interne aanspreekpunt wanneer er signalen zijn van een onveilige thuissituatie.
- **Vertrouwenspersonen Stichting Penta:** Eric de Ruijter (deruijter@devertrouwenspersoon.nl) en Irma van Harlingen (vanharlingen@devertrouwenspersoon.nl)

BIJLAGE 2

Fysiek ingrijpen

Fysiek ingrijpen komt weleens voor op school. Doel van fysiek ingrijpen is vaak het afwenden van direct gevaar.

Het is alleen verantwoord:

- in situaties waarin andere reële alternatieven ontbreken.
- op basis van een aanwezig of te verwachten gevaar of risico.
- indien veilig wordt gehandeld.

Uitgangspunt bij fysiek ingrijpen is dat je het veilig en verantwoord doet.

- betrek indien mogelijk een tweede collega erbij. Mocht er zich namelijk een calamiteit voordoen, dan zijn er altijd minimaal twee getuigen.
- blijf rustig en laat je niet uitdagen.
- probeer met voldoende mensen de leerling af te zonderen en hem of haar naar kalmer vaarwater te krijgen.
- zorg ervoor dat anderen zich er niet mee bemoeien of slachtoffer worden.
- laat je fysieke aanwezigheid gelden en blijf bij de leerling in de buurt.
- probeer op rustige en neutrale toon degene tot bedaren te brengen en probeer actief luisterend met hem of haar in contact te komen en te blijven.

BIJLAGE 3

Pestprotocol Willem Wiese

BIJLAGE 4

25 STRATEGIEËN VOOR PROACTIEF HANDELEN

Strategieën voor proactief handelen

Kees van Overveld

Preventief

- 1 Voer een preventiegesprek (enkele leerlingen)
- 2 Maak je gedragsverwachtingen duidelijk

Binnenkomst

- 3 Begroet de leerling
- 4 Wees een gastheer/-vrouw
- 5 Geen drempelrechtspraak maar georganiseerde evaluatie

Start van de les

- 6 Snel beginnen; zorg voor grote hoeveelheid werk
- 7 Bepaal een gedragsdoel

Tijdens de les

- 8 Houd de betrokkenheid hoog
- 9 *Keep the flow of instruction*
- 10 Zoek nabijheid

11 Koppel je gedragsfeedback aan de gedragsverwachtingen

12 Corrigeer non-verbaal

13 Corrigeer regelgestuurd

14 Negeren: alleen bij lichte overtredingen

15 Zeg waar het op staat

16 Gebruik *dank je wel*

17 Sluit beurten af

18 Geef nadenktijd

19 Blijf emotioneel neutraal; zet je wif uit

20 Vraag niet naar gedrag maar naar gedachte of gevoel

Wisselmoment

21 Plan de chaos

Einde van de les/dagdeel

22 Evalueer het gedragsdoel (gebruik een schaal)

Algemeen

23 Positieve aanpak niet overdrijven; duidelijk en krachtig zijn

24 Pick your battle. Wees niet te ambitieus

25 Zorg voor succes (leerling én leraar)

BIJLAGE 5

REALISEREN GOED LEERLINGGEDRAG

Realiseren goed leerlinggedrag

OVERTUIGING

Leg het nut uit
Wat het gewenste gedrag leerlingen oplevert: welbevinden en leren

Definieer gewenst gedrag
*Bijvoorbeeld, wat is 'rustig'?
Stil, fluisteren of zachtjes praten?*

Communiceer effectief
Straal rust en vriendelijkheid uit, vermijd een autoritaire uitstraling

Laat leerlingen succes ervaren
Complimenteer leerlingen met goed gedrag

Instrueer leerlingen
Niet alleen in de eerste week van het jaar, maar voortdurend

Oefen met leerlingen
Oefen het gewenste gedrag, bijv.: stil zijn, fluisteren, zacht praten

Geef extra ondersteuning
Oefen met individuele leerlingen, bijv. verlengde instructie in gedrag

Herhaal routines
Bijvoorbeeld na vakanties of als een routine verslapt

VOORBEELDGEDRAG

Geef zelf het goede voorbeeld
Leef de regels na: wees op tijd, geen telefoon in de klas, wees vriendelijk

Koester hoge verwachtingen
Verwacht het van elke leerling, ook van leerlingen die het moeilijk hebben

Wees consistent
Wat niet mag, mag nooit. Als jij verslapt, benadeel je al je collega's

Ondersteun visueel
Breng visuele aanwijzingen aan, bijv. waar te lopen, waar te wachten

Zorg voor routines
Voor de klas binnenkomen, de les beginnen, wisselingen, vertrekken

Beloon en sanctioneer
Beloon goed gedrag, onverwacht. Doe dit veel vaker dan sanctioneren

Goed gedrag

Geen wangedrag

VAARDIGHEDEN

STRUCTUUR

Meer lezen

4

Onderwijsbehoeften van de groep

In hoofdstuk 3 hebben we gezien dat het proces van de groepsvorming vijf fasen kent: forming, norming, storming, performing en adjourning.

Elke fase kent een hoofdvraag:

- Forming: Hoe worden wij een leuke/gezellige/chille maar vooral ook veilige groep?
- Norming: Welke regels horen bij zo'n ... groep?
- Storming: Als we dan zo'n ... groep willen zijn en we hebben regels afgesproken, hoe gaan we dan met elkaar om?
- Performing: Kan iedereen zijn talent laten groeien?
- Adjourning: Hoe was het en hoe wordt het?

Elke fase heeft ook specifieke kenmerken. Uit deze specifieke kenmerken kunnen onderwijsbehoeften worden afgeleid. Die onderwijsbehoeften zijn leidend voor het aanbod van groepsvormende activiteiten.

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen meer algemene onderwijsbehoeften van de groep en groepsspecifieke onderwijsbehoeften. De meer algemene onderwijsbehoeften van de groep kunnen we afleiden uit de kenmerken van de vijf fasen.

Fasen van de groepsvorming	Algemene onderwijsbehoeften van de groep
Forming	<ul style="list-style-type: none"> • een leraar die leerlingen met elkaar in gesprek brengt • ondersteuning bij het ontdekken van de leer- en leefomgeving • een leraar die ieder kind het gevoel geeft erbij te horen
Norming	<ul style="list-style-type: none"> • een leraar die duidelijk is • een leraar die de regels en gedragsverwachtingen expliciteert • een leer- en leefomgeving die veilig is
Storming	<ul style="list-style-type: none"> • hulp bij het bepalen van ieders positie in de groep • een leraar die aandacht besteedt aan het omgaan met conflicten • activiteiten die pestgedrag voorkomen • groepsgenoten die respect tonen voor elkaar, elkaars mening en karakter
Performing	<ul style="list-style-type: none"> • een leer- en leefklimaat waarin plezier, rust en orde het uitgangspunt zijn • activiteiten die uitnodigen tot samenwerking • een leraar die ieders talent tot bloei laat komen
Adjourning	<ul style="list-style-type: none"> • een leraar die leerlingen voorbereidt op het naderend afscheid • een pedagogisch klimaat waarin de sfeer tot aan het eind plezierig is

Figuur 4.1 Algemene onderwijsbehoeften van de groep

4.1 Groepsspecifieke onderwijsbehoeften

Leraren die in hun onderwijsaanbod rekening houden met de algemene onderwijsbehoeften van de groep, zullen zeer waarschijnlijk een problematisch verlopend groepsvormingsproces kunnen voorkomen. Het is echter geen garantie. Een leraar die regelmatig met zijn leerlingen praat, de groep observeert en de uitslagen van een sociogram interpreteert, zal in staat moeten zijn te bepalen welke *specifieke* onderwijsbehoeften een groep heeft. Soms zal het nodig zijn langer en intensiever stil te staan bij pestproblematiek, concurrentie en machtsstrijd tussen groepjes leerlingen, zondebokken of bijvoorbeeld negatieve groepsnormen. Bij elk van die problemen zullen onderwijsbehoeften geformuleerd moeten worden.

De vier kernelementen van de groepsvorming:

Fase van de groepsvorming > Hoofdvraag > Onderwijsbehoeften van de groep > Groepsactiviteiten

4.2 Groepsactiviteiten

Zoals gezegd wordt een klas niet vanzelf een positieve groep. Daar moet je als leraar moeite voor doen. In je preventieaanpak zul je een reeks activiteiten moeten aanbieden die past bij de fase van groepsvorming waarin je groep zich bevindt.

Hieronder wordt per fase een (niet uitputtende) opsomming geven van allerhande activiteiten voor de groep. De ideeën zijn afkomstig uit de praktijk van onderwijsondersteuning¹ en uit de beschikbare schriftelijke bronnen.²

Forming

- Kringgesprekken: jezelf voorstellen (naam, adres, hobby's, lievelingseten)
- Naamspringen (in kring staan, naar binnen springen en je naam stevig zeggen)
- Inrichting van de klas bespreken; wat staat waar en waarom?
- Verjaardagskalender maken
- Paspoort van jezelf maken
- Raadsels opgeven over jezelf
- Babyfoto's raden
- Portrettekenen: zelfportret/elkaar
- Silhouetteknen (raden wie wie is)
- Website van de klas inrichten
- Klassenblog bijhouden
- Elkaar brieven laten schrijven
- Voorwerpen meenemen, laten raden van wie het is of overver laten vertellen
- Samen een naam verzinnen voor de groep
- Ik ga op reis en neem mee (namen noemen)

GROEPSVORMING

Bladzijde 86 t/m 89, Groepsplan gedrag 13de druk, Kees van Overveld

- Niet jezelf voorstellen maar een groepsgenoot
- Filmpje van de klas maken en uploaden naar YouTube
- Brandoefening
- Videopresentatie maken
- Een eigen web-fotoalbum maken

Norming

- De groep laten nadenken over gedragsverwachtingen die passen bij de waarden/gouden regels van de school
- Gedragsverwachtingen aanleren op verschillende locaties in de school
- Antipestproject opstarten (denk aan aandacht voor cyberpesten!)
- Regels voor kringgesprek oefenen aan de hand van een thema; de kinderen zijn gespreksleider
- Klassikaal een sociaal probleem voorleggen; in groepen naar oplossing zoeken
- Stelling verdedigen waarmee je het niet eens bent
- Maak een visuele weergave van de regels met een woordwolk³
- Morele dilemma's bespreken (zoals: een arme man heeft een zieke vrouw en hij breekt in bij een apotheek zodat hij medicijnen in handen krijgt. Mag dat?)
- Praten over straf en beloning
- Lessen over normen en waarden aanbieden

Storming

- Coöperatief (of samenwerkend) leren⁴ introduceren. Rollen verdelen: voorzitter, notulist, tijdbewaker
- Antipestproject voortzetten
- Gymles: opdrachten met wisselend leiderschap
- Complimenten geven en ontvangen
- Praten over hoe emoties gedrag beïnvloeden
- Uitbreiden van emotiewoordenschat
- Evalueren van een groepsactiviteit (hoe ging het, wat ging er goed of minder goed, wat doen we anders?)
- Praten over het begrip *respect*
- Kinderen leren reflecteren op eigen handelen
- Samen een zo hoog mogelijke toren bouwen van papierstroken/kranten
- Gezelschapsspelletjes spelen, leren omgaan met winst en verlies
- Een enquête samenstellen en rondsturen over onderwerpen als pesten en veiligheid op het plein⁵
- Kinderen een conflict zelf laten oplossen en vragen hoe het is verlopen
- Leren hoe je effectief problemen oplost (onderhandelen als proactieve strategie)

Performing

- Werken aan projecten
- Een mooie presentatie van je project via Prezi
- Sport- en speldag met veel groepsactiviteiten organiseren

- Uitwisselingsproject met andere scholen
- Spelletjes om samenwerking te promoten
- Digitale verhalen samenstellen met behulp van sociale media
- Videofilm maken met een digitale camera (speelfilm)
- Acties voor het goede doel organiseren
- Optreden/show in klassen- of schoolverband
- Excursies maken
- Digitale krant maken⁶
- Kennismaken met andere culturen, of presentatie van eigen of andermans cultuur
- Tutorsysteem invoeren: zwakke leerling met sterke leerling laten oefenen
- Een digitaal prentenboek voor leerlingen in de onderbouw maken⁷
- Creatieve gedachten, ideeën en kennis delen via een digitale omgeving⁸
- Fotocollage van je positieve groep maken⁹
- Indien nodig: antipestproject

Adjourning

- Kennismakingsbezoek nieuwe juf/meester/school
- Fotoalbum/jaarboek maken
- Schoolreisje, sportdag en schoolkamp
- Groep 8: musical en afscheidsavond (meteen afspraak om op bepaalde dag reünie te hebben na half jaar)
- Foto's verzamelen en in een lijst op de gang hangen
- Bijzonderheden laten opschrijven van de schooltijd en elkaar en dit voor iedereen bundelen (eventueel op video)
- Toekomstopstel/-tekening (Hoe wordt het volgend jaar?)
- Diploma maken
- Afscheidslied schrijven
- Tegel op het schoolplein (*walk of fame*)
- Gevoelens benoemen omtrent afscheid/overgang en deze uitbeelden
- Schrijfpodricht: je bent 25 jaar of bejaard en je kijkt terug op je basisschooltijd
- Afscheidsboek
- Fotomuur van de groep die afscheid neemt. Samen met een kreet die de groep typeert
- De klas wordt in groepen verdeeld. Iedere groep bereidt een les voor op basis van leerstof die eerder dat jaar aan bod is geweest
- De leerlingen maken een talkshow en nodigen daar echte gasten voor uit (bijvoorbeeld de wijkagent)
- De leerlingen schrijven een brief of mail naar zichzelf (Hoe hebben ze het schooljaar beleefd? Wat is het doel voor komend jaar?)
- De leerlingen schrijven een brief met tips en trucs voor de groep leerlingen die na de zomervakantie de klas betreedt ('Hoe overleef ik groep 8?')
- De leerlingen evalueren het jaar, de leerstof (en de leraar?)
- Kies een maatschappelijk doel en ga daaraan werken (doe iets goeds voor je wijk, stad, land, wereld)

BIJLAGE 7

TIME IN/TIME-OUT

(Zie hoofdstuk 12.4 groepsplan gedrag 13de druk, Kees van Overveld: Time out)

Controle bij de leerling		Controle bij de leerkracht
Interne controle		Externe controle
Het kind herkent bij zichzelf signalen dat het misgaat en besluit zelf om een time-out te nemen.	Het kind krijgt van de leraar de suggestie om een time-out te nemen om weer vat op de emoties te krijgen.	De leerkracht stuurt het kind als strafmaatregel naar de timeoutplek.

Time-in 1: afscherming

Het kind wordt afgeschermd van de factoren die het probleemgedrag oproepen en versterken. Het kind kan bijvoorbeeld een andere plek in het lokaal krijgen of de tafel wordt in een andere positie gezet. Er is geen sprake van verwijdering uit het lokaal, het kind neemt gewoon deel aan het leerproces.

Time-in 2: uitsluiting

Het kind krijgt een andere plek in het lokaal en mag niet meer actief deelnemen aan het leerproces (wel luisteren, niet meepraten).

Time-in 3: exclusie

Het kind wordt visueel gescheiden van de groep (achter een schot of kast) en neemt geen deel aan het leerproces.

Time-out: isolatie

Het kind wordt verwijderd uit de klas en moet naar een andere ruimte. In principe is dit een groep hoger. In die ruimte is er toezicht door een volwassene (achterwacht). Het kind zonder toezicht op de gang plaatsen, is vanuit het oogpunt van veiligheid niet aan te raden.

Na 3x time-out binnen een periode van vakantie tot vakantie kan worden overwogen om in overleg met directie over te gaan tot schorsing/verwijdering van school

Waar is de time-out?

groep 3 → groep 4	groep 6 → groep 7
groep 4 → groep 5	groep 7 → groep 8
groep 5 → groep 6	groep 8 → groep 7

In uitzonderlijke gevallen kan er in overleg met de KC'er en/of het OT afgeweken worden van deze procedure.

BIJLAGE 8

GOED = GOED DREMPEL

BIJKEBETREFT

BEGINNEN

NUMMER 1

SMART HATIM

EEN EFFECTIEVE EN SCHOOLBREDE TOEPASSING VAN TECHNIEKEN TER VERSTERKING VAN HET PEDAGOGISCH-DIDACTISCH HANDELEN

zichtbaarheid lesdoelen

de haak

100%

BEGINT AAN

LEIET ENDE

AFZWAAIER

WEEET NIET

GELDT NIET

DE FORMULERING TELT

ORAAI & PRAAI

KLARE TAAL

DOE ? ? ? normaal ? ? ?

NIET VERSTOERD INGRYPEN

100%

EFFICIENTIE

ROUTINES

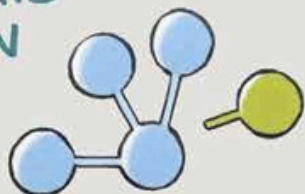
precies prijzen

THEET NIET

LESFASEN

BIJLAGE 9

VOORKENNIS
ACTIVEREN

LESDOEL

INSTRUCTIE

BEGELEIDE
INOEFENING

KLEINE LESAFSLUITING ij

ZELFSTANDIGE
VERWERKING

VERLENGDE INSTRUCTIE

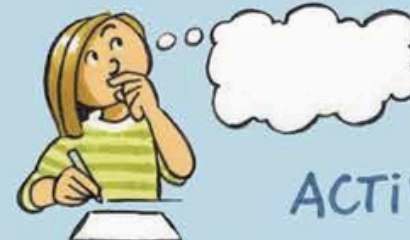

VERRIJKTE INSTRUCTIE

GROTE LESAFSLUITING

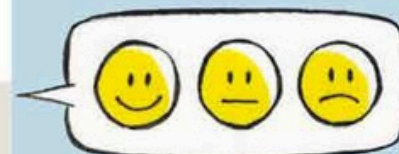
TECHNIEKEN

ACTIVEREN

CONTROLLEREN
VAN BEGRIP

FEEDBACK

HERHALING

BIJLAGE 10

Checklist klassenorganisatie

CHECKLIST KLASSENORGANISATIE

Alle maatregelen die een leerkracht neemt om een klimaat te scheppen waarin leerlingen met succes kunnen werken en leren.

- 1: Goed in orde
- 2: Bijna in orde
- 3: Niet in orde / of niet aan de orde
- 4: Direct actie op nodig

1. Inrichting klaslokaal/gang/meubilair	1	2	3	4
Er zijn bewuste keuzes gemaakt wat betreft de zitplekken van kinderen. (Eventueel met behulp van een sociogram, de overdracht van de vorige leerkracht etc.)				
Iedere leerling heeft passend meubilair.				
De klas en gang zijn overzichtelijk en opgeruimd. Er zijn geen overbodige spullen/materialen etc. zichtbaar.				
Muren en prikborden zijn rustig, aantrekkelijk en functioneel ingericht. Er is een vaste plek voor bijvoorbeeld de dagindeling, de regels van de klas, kalender met verjaardagen etc.				
Alle leerlingen kunnen het digibord zien vanaf hun plek.				
Ik kan van alle leerlingen het gezicht zien als ik instructie geef.				
Er staat een instructietafel op een strategische plek.				
Er zijn duidelijke, niet storende looproutes door de klas. Kinderen met concentratieproblemen zitten niet aan deze routes.				
Er is een stilteplek waar kinderen rustig kunnen werken/rustig kunnen worden.				
Er zijn vaste plekken voor: jassen, tassen, gymspullen, eten en drinken, materialen die mee naar huis mogen etc.				
Er is een vaste plek waar het gemaakte werk ingeleverd kan worden.				